

CO2-MANAGEMENTPLAN N3 2021

Organisatie: Ko Hartog Elektrotechniek B.V.

Auteur: Ing. E.L.M. Dulmers

Publicatiedatum: 14-12-2021

**de duurzame
adviseurs**

Inhoudsopgave

1	 INLEIDING EN VERANTWOORDING	3
1.1	LEESWIJZER.....	3
2	 ENERGIEMANAGEMENT ACTIEPROGRAMMA	4
2.1	KWALITEITSMANAGEMENTPLAN.....	4
2.2	ENERGIEMANAGEMENTPLAN	4
2.3	ENERGIEBELEID EN DOELSTELLING	4
2.3.1	<i>Energieaspecten</i>	<i>4</i>
2.3.2	<i>Referentiejaar</i>	<i>4</i>
2.3.3	<i>Reductiedoelstellingen</i>	<i>5</i>
2.3.4	<i>Energiemanagement actieplan</i>	<i>6</i>
2.3.5	<i>Energieverbruik</i>	<i>7</i>
2.3.6	<i>Energie reductiekansen</i>	<i>7</i>
2.3.7	<i>Monitoren en beoordelen.....</i>	<i>7</i>
2.4	TVB MATRIX	8
2.5	BORGING VAN HET KWALITEITS- EN ENERGIEMANAGEMENT ACTIEPLAN	9
2.5.1	<i>Interne audits.....</i>	<i>9</i>
2.5.2	<i>Externe audits</i>	<i>9</i>
2.5.3	<i>Directiebeoordeling</i>	<i>9</i>
2.5.4	<i>Feedback</i>	<i>9</i>
3	 STUURCYCLUS.....	10
4	 COMMUNICATIEPLAN	11
4.1	INTERNE BELANGHEBBENDEN.....	11
4.1.1	<i>Communicatieplan intern</i>	<i>12</i>
4.2	EXTERNE BELANGHEBBENDEN	13
4.2.1	<i>Communicatieplan extern.....</i>	<i>16</i>
4.3	PROJECTEN MET GUNNINGVOORDEEL	17
4.4	WEBSITE	17
4.4.1	<i>Tekstuele informatie.....</i>	<i>17</i>
4.4.2	<i>Website SKAO</i>	<i>17</i>
5	 PARTICIPATIE SECTOR- EN KETENINITIATIEVEN	18
5.1	INVENTARISATIE SECTOR- EN KETENINITIATIEVEN	18
5.2	ACTIEVE DEELNAME	18
5.3	LOPENDE INITIATIEVEN	18
5.3.1	<i>Initiatief Stichting Nederland CO2 Neutraal</i>	<i>18</i>
5.4	BEGROTING	19
5.5	REDUCTIEPROGRAMMA'S.....	19
	BIJLAGE A INVENTARISATIE SECTOR- EN KETENINITIATIEVEN	21

1 | Inleiding en verantwoording

Ko Hartog Elektrotechniek B.V. levert (direct en indirect) producten en diensten aan opdrachtgevers die soms bij aanbestedingen gunningvoordeel hanteren aan de hand van de CO₂-Prestatieladder. Voor Ko Hartog Elektrotechniek zijn deze opdrachtgevers voornamelijk gemeenten, provincies en civiele aannemers. Met deze CO₂-Prestatieladder worden leveranciers uitgedaagd en gestimuleerd om de eigen CO₂-uitstoot te kennen en te verminderen. Hoe meer een organisatie zich inspant om CO₂ te reduceren, hoe meer kans op gunning bij een opdracht.

De CO₂-Prestatieladder kent vier invalshoeken:

A. Inzicht

Het opstellen van een onomstreden CO₂-footprint conform de ISO 14064-1 norm en daarmee inzicht krijgen in de CO₂-uitstoot van de organisatie.

B. CO₂-reductie

De ambitie van de organisatie om de CO₂-uitstoot te verminderen.

C. Transparantie

De wijze waarop in- en extern gecommuniceerd wordt over de CO₂-footprint en reductiedoelstellingen.

D. Deelname aan initiatieven

(in sector of keten) om CO₂ te reduceren.

Elke invalshoek is onderverdeeld in vijf niveaus. Een erkende certificerende instantie beoordeelt de activiteiten en bepaalt het niveau van de CO₂-Prestatieladder. Hiervoor moeten stappen zijn gezet op alle invalshoeken van de ladder.

In dit rapport wordt het energiemangementprogramma en het communicatieplan van de organisatie beschreven. Verder is de stuurcyclus van de organisatie opgenomen in dit rapport. In het laatste hoofdstuk wordt de participatie van de organisatie aan initiatieven behandeld.

Dit managementplan is opgesteld in overleg met en met goedkeuring van het management.

1.1 Leeswijzer

Dit document is ter bewijsvoering van de eisen van de CO₂-Prestatieladder. Per hoofdstuk wordt een eis behandeld. Hieronder een leeswijzer.

HOOFDSTUK IN DOCUMENT		EIS IN CO ₂ -PRESTATIELADDER
Hoofdstuk 2	Energiemanagement actieprogramma	2.C.2, 3.B.2, 4.A.2.
Hoofdstuk 3	Stuurcyclus	2.C.2
Hoofdstuk 4	Communicatieplan	2.C.3
Hoofdstuk 5	Participatie sector- en keteninitiatief	3.D.1 en 3.D.2

Tabel 1: Leeswijzer

2 | Energiemanagement actieprogramma

In dit hoofdstuk wordt aan het kwaliteitsmanagementplan (eis 4.A.2) en het energiemangement actieplan (eis 3.B.2) van Ko Hartog Elektrotechniek vormgegeven.

2.1 Kwaliteitsmanagementplan

Het kwaliteitsmanagementplan gaat in op het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de CO₂-footprint. De algemene doelstelling van het kwaliteitsmanagementplan is om continue verbetering van efficiënte en effectieve omgang met energie en een vermindering van de CO₂-uitstoot van de organisatie activiteiten te waarborgen.

Daarnaast geeft het kwaliteitsmanagementplan inzicht in de procedures, het meten en rapporteren van de CO₂-footprint. Met het kwaliteitsplan wordt er geborgd dat een volledige, betrouwbare en actuele consolidatie van de energieprestaties van Ko Hartog Elektrotechniek kan plaatsvinden. Er wordt inzicht verschaft in de energieprestaties van de totale organisatie en de totale CO₂-emissies als gevolg ervan. Met het kwaliteitsmanagementplan als middel beoogt de organisatie de kwaliteit van de data te borgen en te verbeteren in de organisatie en de prestaties te verbeteren.

2.2 Energiemanagementplan

De NEN-EN-ISO 50001 dient als richtlijn voor het opzetten van het Energiemanagement actieplan. Met de introductie van een energiemanagementsysteem wordt geborgd dat een volledige, betrouwbare en actuele consolidatie van de energieprestaties van Ko Hartog Elektrotechniek kan plaatsvinden. Kern van het energie- en kwaliteitsmanagementplan is continue evaluatie van de activiteiten en geconstateerde afwijkingen om verbeteringen te realiseren en zijn dan ook opgesteld volgens de Plan-Do-Check-Act cyclus zoals deze is opgenomen in de NEN-EN-ISO 50001.

2.3 Energiebeleid en doelstelling

De algemene doelstelling van het energiemanagementsysteem is om te komen tot een continue verbetering van de energie-efficiëntie en vermindering van de CO₂-uitstoot van de organisatie. Concreet is de doelstelling om in 2023 45% minder CO₂ in scope 1 en 95% minder CO₂ in Scope 2 + BT uit te stoten ten opzichte van 2012.

2.3.1 Energieaspecten

De eerste stap is het inzichtelijk maken van de energieverbruikers van de organisatie. Op basis van dit inzicht kan er worden gekeken op welke aspecten er resultaat valt te behalen in de reductie van CO₂-uitstoot. Dit inzicht is terug te vinden in de CO₂-footprint. Periodiek (één keer in de 6 maanden) worden de energieverbruiken in kaart gebracht.

2.3.2 Referentiejaar

Er is gekozen om de CO₂-footprint van 2012 te gebruiken als referentiejaar. De CO₂-emissie is uitgevoerd conform het gestelde in dit document. De betrouwbaarheid wordt gecontroleerd door een interne audit door een onafhankelijke instantie.

Op basis van de CO₂-uitstoot in dit referentiejaar wordt bekeken welke maatregelen en doelstelling(en) geformuleerd kunnen worden om de CO₂-uitstoot vanaf dit referentiejaar te reduceren. Jaarlijks wordt bekeken of het gekozen referentiejaar nog steeds geschikt is voor de gestelde doelstelling en/of dat deze aangepast dient te worden.

Het management evalueert jaarlijks of er voldoende voortgang plaatsvindt met betrekking tot de gestelde maatregelen en doelstellingen.

2.3.3 Reductiedoelstellingen

De algehele reductiedoelstelling wordt geformuleerd tot 2023. Vanuit deze vastgestelde algehele reductiedoelstelling is een plan van aanpak opgesteld. In dit plan worden de maatregelen benoemd die worden genomen om de doelstelling te halen en welke afdelingen verantwoordelijk zijn voor de realisatie van de maatregelen. Het overzicht van te nemen maatregelen en verantwoordelijke afdelingen staan vermeldt in het Excelbestand met CO₂-reducerende maatregelen.

2.3.4 Energiemanagement actieplan

In onderstaande tabel wordt weergegeven op welke wijze, wanneer en door wie de gegevens voor de CO₂-footprint geïnventariseerd worden.

EMISSIESTROOM	EENHEID	BRON	VERANTWOORDELIJKE(N)	WANNEER
Gas - Vastgoed	m ³	(Slimme) meters, Facturen energieleveranciers	E.L.M. Dulmers	Januari, december
Brandstof wagenpark - Diesel - Benzine - LPG	Liters	Kasbonnen, Rapportages tankpassen	E.L.M. Dulmers Maykel Pieterse	Januari, december
Brandstof materieel - Diesel - Benzine - LPG	Liters	Kasbonnen, Rapportages tankpassen	E.L.M. Dulmers Maykel Pieterse	Januari, december
Brandstof huurauto's - Diesel - Benzine - LPG	Liters	Administratie declaraties	E.L.M. Dulmers Maykel Pieterse	Januari, december
Elektra -	kWh	(Slimme) meters, Facturen energieleveranciers	E.L.M. Dulmers	Januari, december
Warmte - Vastgoed	KJ	Meters Facturen HVC	M. Pieterse	Januari december
Zakelijke kilometers privévoertuigen	KM	Declaraties	E.L.M. Dulmers Maykel Pieterse	Januari, december

Tabel 2: Verdeling verantwoordelijkheden gegevensverzameling 2021

Bovenstaande gegevens worden door de verantwoordelijke afdelingen aangeleverd aan de CO₂-verantwoordelijke. Deze zorgt voor het tijdig verwerken (halfjaarlijks) van de gegevens in de CO₂-footprint.

2.3.5 Energieverbruik

Twee keer per jaar (elke 6 maanden) brengt Ko Hartog Elektrotechniek haar energieverbruik in beeld. De uitvoering van deze inventarisatie vindt plaats conform ISO-14064-1, het GHG-protocol voor scope 1 en 2 en de eventuele vereisten vanuit de CO₂-Prestatieladder. Tevens wordt er beoordeeld of de organisatorische grens nog actueel is.

De KAM Manager is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de inventarisatie, geassisteerd door de administratie. Voor de inventarisatie wordt er gebruik gemaakt van een datasheet, waarin de conversiefactoren zijn opgenomen. Nadat de inventarisatie voor de betreffende periode heeft plaatsgevonden, voert de externe adviseur een kwaliteitscontrole uit op de data. Hij/zij beoordeelt of de organisatiegrenzen juist zijn, de gegevens onder de juiste scope zijn verwerkt en of de juiste conversiefactoren zijn gehanteerd.

2.3.6 Energie reductiekansen

Iedereen binnen de organisatie kan ideeën voor energie/CO₂-reductie aandragen via de e-mail en/of informeel overleg. Daarnaast worden er periodiek toolboxmeetings gehouden met CO₂ en de reductie van de uitstoot als onderwerp. Deze energie/CO₂-reductie kansen worden besproken in het CO₂-overleg en daar gewogen op effectiviteit. Indien blijkt dat zij mogelijkwerijs effectief zijn, worden zij toegevoegd aan het energie audit verslag.

2.3.7 Monitoren en beoordelen

Twee keer per jaar wordt de voortgang van de reductiedoelstelling en de afgeleide maatregelen en het jaarplan gemonitord door de KAM Manager. De KAM Manager rapporteert de resultaten aan de deelnemers van het managementteam. Jaarlijks wordt er een samenvatting van de resultaten weergegeven in een Managementoverzicht. Dit overzicht omvat minimaal:

- ✓ Een overzicht van het energieverbruik en de CO₂-emissies per scope
- ✓ Een vergelijking van het energieverbruik ten opzichte van het referentiejaar
- ✓ Een analyse van opvallende toe- en afnames van het verbruik en/of CO₂-emissie
- ✓ De voortgang van en de prognose voor het behalen van de reductiedoelstelling en eventuele aanbevelingen voor preventieve of corrigerende maatregelen
- ✓ De status van eerdere preventieve of corrigerende maatregelen
- ✓ Algemene ontwikkelingen

Op basis van deze rapportage beslist de directie of bijsturing van de doelstellingen en/of aanpassing van het jaarplan noodzakelijk is.

2.4 TVB Matrix

	TAAK- VERANTWOORDELIJKHEID- BEVOEGDHEID	FREQUENTIE	KAM-MANAGER	ADMINISTRATEUR	CO2-VERANTWOORDELIJKE	EXTERNE ADVISEURS	DIRECTIE
INZICHT							
Verzamelen gegevens emissie inventaris	t	halfjaarlijks		X			
Collegiale toets op emissie inventaris	t	halfjaarlijks	X				
Accorderen van emissie inventaris	b	jaarlijks		X			
Opstellen emissie inventaris rapport	t	jaarlijks		X			
Evaluatie op inzicht: energie-beoordeling	t+v	jaarlijks		X			
REDUCTIE							
Uitvoeren onderzoek naar energiereductie	t+v	halfjaarlijks		X	X		
Bepalen CO ₂ -reductiemaatregelen	t	halfjaarlijks	X	X	X		X
Bepalen CO ₂ -reductiedoelstellingen	t	jaarlijks	X	X	X		
Accorderen van doelstellingen	b	jaarlijks					X
Realiseren CO ₂ -reductie doelstellingen	v	continu	X	X	X		X
Monitoring & evaluatie voortgang CO ₂ -reductie	t+v	halfjaarlijks	X				
COMMUNICATIE							
Aanleveren informatie nieuwsberichten	t	halfjaarlijks	X	X	X		
Actualiseren website	t+b	halfjaarlijks	X				
Actualiseren pagina SKAO-website	t+b	jaarlijks	X				
Bijhouden interne communicatie	t+b	halfjaarlijks	X				
Goedkeuren van interne communicatie	b	halfjaarlijks					X
Goedkeuren van externe communicatie	b	halfjaarlijks					X
PARTICIPATIE							
Inventarisatie mogelijk relevante initiatieven	t	halfjaarlijks	X	X	X		
Besluit deelname initiatieven	b	jaarlijks	X	X	X		X
Deelname aan sectorinitiatieven	v	continu	X	X	X		X
OVERIG							
Eindredactie CO ₂ -dossier	v	continu	X				
Voldoen aan eisen CO ₂ -Prestatieladder	v	continu	X	X	X		X
Uitvoeren Interne Audit CO ₂ -reductiesysteem	t	halfjaarlijks	X			X	
Rapporteren aan management	b	halfjaarlijks	X				
Besluitvorming over CO ₂ -reductiebeleid	v	halfjaarlijks	X	X			X

Tabel 3: TVB-Matrix 2021

2.5 Borging van het kwaliteits- en energiemangement actieplan

2.5.1 Interne audits

Jaarlijks wordt er een interne audit uitgevoerd. Deze audits zijn gericht op het toetsen van de effectieve en doelmatige implementatie van het energiebeleid. Daarnaast heeft het als doel om de kwaliteit van de CO₂-footprint te verhogen en een betrouwbaar beeld te krijgen van de voortgang van de reductiedoelstellingen van Ko Hartog Elektrotechniek. De interne audit richt zich op de manier waarop de gegevens zijn verzameld en verwerkt. De interne auditor stelt een audit rapport op met daarin de bevindingen van de interne audit. Er wordt verhoogde aandacht besteed aan de volgende zaken:

- ✓ Kan de CO₂-emissie inventarisatie worden geverifieerd met tenminste een beperkte mate van zekerheid
- ✓ Voldoet de inventarisatie aan de eisen gesteld in ISO14064-1
- ✓ Zijn de juiste gegevens gebruikt bij het opstellen van de CO₂-footprint (steekproefsgewijs facturen en verbruik gegevens met elkaar vergelijken)
- ✓ Aan welk niveau van de CO₂-Prestatieladder wordt er voldaan

Aanbevelingen uit de audits worden meegenomen in het jaarplan en het managementoverzicht ter verbetering van het systeem.

2.5.2 Externe audits

Jaarlijks wordt door een externe auditor onderzocht of de organisatie voldoet aan de eisen van de CO₂-prestatieladder voor het niveau waarvoor Ko Hartog Elektrotechniek is gecertificeerd. Hiervoor is een contract met de TUV afgesloten.

2.5.3 Directiebeoordeling

Jaarlijks vindt er een beoordeling plaats door de directie van het CO₂-managementsysteem op geschiktheid, accuraatheid en doelmatigheid. Op basis hiervan wordt een rapportage gemaakt, dat dienst doet als kwaliteitsregistratie. De output van de management review is een jaarplan met daarin vermelde doelstellingen en/of verbeteringen voor het nieuwe jaar

2.5.4 Feedback

Aan de hand van de input uit de vorige fases en het evaluatierapport van de management review kunnen doelstellingen, indien noodzakelijk worden bijgesteld en kunnen er vervolgacties worden uitgezet om de verbeteringen te realiseren. Dit is nodig om continue verbetering van het CO₂-managementsysteem te bevorderen. De terugkoppeling van de uitkomsten wordt zowel mondeling als schriftelijk naar betrokkenen verzorgd. Zij dragen zorg voor het nemen van corrigerende/preventieve maatregelen binnen hun eigen organisatieonderdeel.

3 | Stuurcyclus

Het CO₂-beleid kent cycli van een half jaar, waarin de volgende zaken geïnventariseerd worden:

- ✓ De gegevens voor de CO₂-footprint verzameld worden;
- ✓ Beoordeeld wordt of de emissiefactoren nog actueel zijn;
- ✓ Er significante veranderingen in de organisatie zijn welke een impact op de footprint kunnen hebben;
- ✓ Beoordeeld wordt of herberekening van emissies van voorgaande jaren vanwege deze veranderingen nodig is;
- ✓ De voortgang van de CO₂-reductie en behalen van de doelstelling bepaald wordt.

Vervolgens wordt beoordeeld of sturing op de doelstelling en maatregelen nodig is, in de vorm van het aanscherpen van de doelstelling wanneer deze (te) eenvoudig behaald wordt, of in de vorm van het nemen van extra maatregelen wanneer bepaalde maatregelen niet mogelijk bleken te zijn en de doelstelling niet gehaald dreigt te worden. Hierover wordt vervolgens intern en extern gecommuniceerd. Daarnaast wordt de nuttige toepassing van het sector- of keteninitiatief in de afgelopen periode geëvalueerd. Hieronder is een zogenoemde PDCA-cyclus weergegeven, waarin de verschillende fasen van het CO₂-reductiebeleid zijn weergegeven.

Figuur 1: PDCA-cyclus

4 | Communicatieplan

In dit deel van het document wordt aangegeven op welke momenten er wordt gecommuniceerd over het CO₂-reductiesysteem van de organisatie. Naast de projectleider is de afdeling Communicatie betrokken bij de in- en externe communicatie.

4.1 Interne belanghebbenden

Hieronder wordt weergegeven wie de belangrijkste stakeholders binnen de organisatie zijn, op welke wijze er wordt gecommuniceerd met deze doelgroep en wat het doel is van de communicatiemomenten.

INTERNE STAKEHOLDERS	COMMUNICATIEMIDDELEN	DOEL
Medewerkers	• Interne mailing • Toolboxmeeting	Informerende over de wijze waarop Ko Hartog omgaat met het reduceren van CO ₂ .
Management Team (MT)	• Interne mailing • Directiebeoordeling	Afstemming over de te nemen maatregelen en CO ₂ -doelstelling.

Tabel 4: Interne belanghebbenden in 2021

Het algemene doel van interne communicatie is om bewustwording in alle lagen van de organisatie te creëren. Alle medewerkers kunnen namelijk bijdragen als het gaat om CO₂-reductie. Zowel het MT als de uitvoering worden betrokken bij de besluitvorming over de te nemen reductiemaatregelen, de voortgang van de CO₂-reductie en overige hoofdzaken van het CO₂-reductiebeleid.

In het communicatieplan, zie paragraaf 4.4, wordt weergegeven op welke momenten er nieuwsberichten worden verstuurd naar de stakeholders.

4.1.1 Communicatieplan intern

BOODSCHAP	VERANTWOORDELIJKE EN UITVOERDER	MIDDELEN	FREQUENTIE	PLANNING	DOELSTELLING
CO₂ footprint	E.L.M. Dulmers	Toolbox, GWO kwartaaloverleg, internet en mail	Halfjaarlijks	Mei, December	Bekendheid van de CO ₂ footprint intern vergroten.
CO₂-reductiedoelstellingen en maatregelen	E.L.M. Dulmers	Toolbox, GWO kwartaaloverleg, internet en mail	Halfjaarlijks	Mei, December	Bekendheid van de doelstelling en maatregelen onder externe partijen vergroten.
Voortgang CO₂-reductie scope 1 en 2	E.L.M. Dulmers	Toolbox, GWO kwartaaloverleg, internet en mail	Halfjaarlijks	Mei, December	Betrokkenheid medewerkers stimuleren en medewerkers aanzetten tot CO ₂ -reductie.
CO₂-reductietips, huidig energiegebruik en trends	E.L.M. Dulmers	Toolbox, GWO kwartaaloverleg, internet en mail	Halfjaarlijks	Mei, December	Betrokkenheid externe belanghebbenden stimuleren.

Tabel 5: Communicatieplan 2021 voor interne belanghebbenden

4.2 Externe belanghebbenden

Hieronder worden de externe stakeholders benoemd. Dit zijn partijen die belang hebben bij reductie van CO₂ en energie binnen de organisatie. Tevens zijn het potentiële partners om mee samen te werken aan CO₂-reductie.

EXTERNE STAKEHOLDERS	COMMUNICATIE-MIDDELEN	DOEL
Opdrachtgever Rijkswaterstaat, provincies en Nederlandse gemeenten	• Website • Externe mailing	De Nederlandse overheid heeft in het Energieakkoord doelstellingen vastgelegd voor openbare verlichting. Dit akkoord geeft als doel een besparing aan van 20% op energie, het toepassen van 40% energiezuinige openbare verlichting en slim energie management in de periode van 2013 tot 2020. Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft zelf geen CO ₂ -bewust certificaat maar wil nu zelf ook groeien naar een klimaatneutrale organisatie. Een van de stappen die ze daarvoor nemen is het certificeren op de CO ₂ -Prestatieladder. Dat staat in het onlangs verschenen duurzaamheidsverslag van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
Wijkermeer Investments III BV	• Website • Externe mailing	Wijkermeer Investments III is sinds juni 2017 de moedermaatschappij van Ko Hartog. Zij investeren in bedrijven die een meerwaarde hebben op het gebied van milieu en economie.
Stichting Urgenda	• Website • Externe mailing	Samen met 900 mede-eisers heeft Urgenda een klimaatzaak tegen de Nederlandse Staat aangespannen en gewonnen. Om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen is veel meer actie nodig. De politiek komt er niet uit, daarom richtte de Stichting Urgenda zich tot de rechter. Op 24 juni 2015 was de uitspraak en wonnen Urgenda en de mede-eisers. De Haagse rechtbank heeft de eisers in het gelijk gesteld en de overheid moet nu meer en effectievere klimaatacties ondernemen om het aanzienlijke Nederlandse aandeel in de mondiale uitstoot te verminderen. In 2020 moet de CO ₂ -uitstoot met 25% zijn gereduceerd ten opzichte van 1990. Het is wereldwijd de eerste keer dat een rechter een Staat verplicht om maatregelen te nemen tegen klimaatverandering. Internationaal betekent deze uitspraak een steun in de rug voor alle klimaatzaken in

		andere landen. Op 8 oktober 2018 verliest de Nederlandse Staat het hoger beroep wat zij hadden opgesteld.
Europa (EU) en de Nederlandse Overheid (wetgeving)	• Website • Externe mailing	Meewerken aan de reductie van broeikasgassen met 20% ten opzichte van 1990, een 20% aandeel hernieuwbare bronnen in de finale energieconsumptie en 20% energiebesparing in vergelijking met het business-as-usual scenario.
Professionele relaties	• Website • Externe mailing	Gezamenlijk werken aan CO2 reductie
Branche (Techniek Nederland)	• Website • Externe mailing	De branchevereniging Techniek Nederland speelt een actieve rol in het advies rond het reduceren van CO2
Burgers (omwonenden van projecten van Ko Hartog Elektrotechniek BV)	• Website • Externe mailing	Schone omgeving, minder stankoverlast door verbranding fossiele brandstoffen
Concurrenten-bedrijven • Van Vuuren Elektrotechniek BV • Klaver Infratechniek BV • Imtech BV • SPIE BV • Stam & Co BV • Heijmans Wegen BV • CityTec • Baas BV • Verkley BV • Van Gelder BV • Speer Infra BV	• Website • Externe mailing	Concurrentie werkt bevorderend om kritisch te kijken naar je eigen CO2-prestaties

• Hoeflake Infratechniek BV • Strukton Systems BV		
Strategische samenwerkingsverbanden • Deelnemers van Nederland CO2 Neutraal	• Website • Externe mailing	Gezamenlijk werken aan CO2 reductie

Tabel 6: Externe belanghebbenden in 2021

4.2.1 Communicatieplan extern

BOODSCHAP	VERANTWOORDELIJKE EN UITVOERDER	MIDDELEN	FREQUENTIE	PLANNING	DOELSTELLING
CO₂ footprint	E.L.M. Dulmers	Website en externe mailing	Halfjaarlijks	Mei, December	Bekendheid van de CO ₂ footprint extern vergroten.
CO₂-reductiedoelstellingen en maatregelen	E.L.M. Dulmers	Website en externe mailing	Halfjaarlijks	Mei, December	Bekendheid van de doelstelling en maatregelen onder externe partijen vergroten.
Voortgang CO₂-reductie scope 1 en 2	E.L.M. Dulmers	Website en externe mailing	Halfjaarlijks	Mei, December	Betrokkenheid externe belanghebbenden stimuleren.
CO₂-reductietips, huidig energiegebruik en trends	E.L.M. Dulmers	Website en externe mailing	Halfjaarlijks	Mei, December	Betrokkenheid externe belanghebbenden stimuleren.

Tabel 7: Communicatieplan 2021 voor externe belanghebbenden

4.3 Projecten met gunningvoordeel

Communicatie over het CO₂-beleid van Ko Hartog Elektrotechniek betreft niet alleen het beleid van de organisatie als geheel, maar ook het beleid ten aanzien van projecten die aangenomen zijn met gunningvoordeel. Bij deze projecten zal specifiek gecommuniceerd worden over de CO₂-uitstoot van het project als ook over de doelstelling en de voortgang in CO₂-reductie. Dit zal hoofdzakelijk gebeuren via de algemene communicatieberichten van de organisatie. Waar nodig wordt dit aangevuld met communicatie via het werkoverleg van het project. Op dit moment vinden er geen projecten met gunningvoordeel plaats.

4.4 Website

Op de website van de organisatie is een pagina ingericht over [het CO₂-reductiebeleid van de organisatie](#). Op deze pagina wordt de nodige informatie over het CO₂-beleid weergegeven en zijn de laatste versies van de documenten terug te vinden.

4.4.1 Tekstuele informatie

Op de CO₂-Prestatieladder pagina op de website bevindt zich te allen tijde up-to-date informatie over:

- ✓ Het CO₂-reductiebeleid;
- ✓ De CO₂-footprint;
- ✓ De CO₂-reductiedoelstellingen (en de voortgang hiervan);
- ✓ De CO₂-reductiesubdoelstellingen (en de voortgang hiervan);
- ✓ De CO₂-reductiemaatregelen (en de voortgang hiervan);
- ✓ Acties en initiatieven waarvan de organisatie deelnemer of oprichter is;
- ✓ Een verwijzing naar de webpagina op de website van de SKAO;

De voortgang zal beschreven worden middels het publiceren van de halfjaarlijkse communicatieberichten. Om daadwerkelijk transparant te kunnen zijn over deze voortgang, zullen de communicatieberichten minimaal twee jaar op de website zichtbaar blijven. Tevens bevinden zich op deze pagina te allen tijde de meest actuele versies van onderstaande documenten (te downloaden als PDF).

- ✓ Communicatieberichten
- ✓ Certificaat CO₂-Prestatieladder

4.4.2 Website SKAO

Op de website van de SKAO bevinden zich te allen tijde de meest actuele versies van onderstaande documenten:

- ✓ Actieve deelname initiatieven (eis 3.D.1)
- ✓ Inge vulde maatregelenlijst

Op de website van de SKAO dient elk document een PDF te zijn met vermelding van een versienummer, een handtekening van de autoriserende verantwoordelijke manager en de autorisatiedatum.

5 | Participatie sector- en keteninitiatieven

Vanuit de CO₂-Prestatieladder wordt gevraagd om deelname aan een sector- of keteninitiatief. De organisatie dient zich daarbij op de hoogte te stellen van de initiatieven die binnen de branche spelen.

5.1 Inventarisatie sector- en keteninitiatieven

Om te bekijken welke sector- en keteninitiatieven relevant zouden kunnen zijn voor Ko Hartog Elektrotechniek is de website van de SKAO geraadpleegd (https://www.skao.nl/initiatieven_programma). Hier is een compleet overzicht van alle initiatieven en reductieprogramma's te vinden. Eventuele geschikte initiatieven zijn besproken met de projectleider en met het management. Aangezien de organisatie aan meerdere initiatieven deelneemt is dit alleen ter inspiratie geraadpleegd.

Jaarlijks wordt er door de projectleider en het management geëvalueerd of deelname aan de initiatieven nog steeds als relevant en actueel wordt gezien en/of dat er eventuele andere geschikte initiatieven van toepassing kunnen zijn.

5.2 Actieve deelname

De gedachte achter deelname aan een initiatief is dat door interactie met andere bedrijven en overheden informatie kan worden uitgewisseld en in samenwerking nieuwe ideeën en ontwikkelingen op het gebied van CO₂-reductie tot stand kunnen komen. Vanuit dit doel vraagt de norm van de SKAO om een actieve deelname, middels bijvoorbeeld werkgroepen. Verslagen van bijeenkomsten en van overlegmomenten en presentaties van de organisatie in de werkgroep kunnen tegenover de auditor dienen als bewijs van actieve deelname.

Mocht een initiatief waaraan wordt deelgenomen op zeker moment niet meer relevant zijn voor de organisatie (wanneer gedurende een half jaar of langer geen voortgang in het initiatief of actieve deelname aangetoond kan worden) en de deelname wordt beëindigd, dan kan de inventarisatie van de initiatieven dienen als bron voor het kiezen van deelname aan een ander initiatief.

5.3 Lopende initiatieven

5.3.1 Initiatief Stichting Nederland CO₂ Neutraal

Door de organisatie wordt deelgenomen aan het initiatief Stichting Nederland CO₂ Neutraal. Dit initiatief richt zich op het inspireren van de deelnemers, het vergroten van kennis over CO₂-reductiemogelijkheden en het vergroten van een duurzaam netwerk. Zij doet dit middels vierjaarlijkse middagprogramma's en het faciliteren van werkgroep bijeenkomsten. Onderstaand treft u een overzicht van het jaarlijkse budget voor het initiatief Nederland CO₂ Neutraal aan.

Om deze deelname te bewijzen worden de volgende documenten bewaard:

- Intentieverklaring Nederland CO₂ Neutraal
- Verslagen werkgroepen en (online) workshops Brandstofverbruik
- Verslagen bijeenkomsten Nederland CO₂ Neutraal
- Presentielijsten en huiswerk

OMSCHRIJVING	EENHEID	BUDGET
Inzet medewerkers	50 uur (€ 35,- per uur)	€ 1.750,00
Contributie	Jaarlijks	€ 1.247,00
Totaal		€ 5.364,00

Praktisch toepasbare resultaten van initiatief

Vanuit de deelname aan bovenstaand initiatief, zijn de volgende nuttige tips, inzichten en reductiemaatregelen naar voren gekomen:

- Tip 1. Het ombouwen van de aanwezige blackboxen naar een systeem dat ook rijgedrag analyseert. Dit is mogelijk met een extra module op het huidige systeem. De rijgedragmodule is inmiddels bedrijfsbreed geïmplementeerd.
- Tip 2. Overstappen op Emissieloos (elektrisch) materieel dat wordt aangedreven door waterstof. Dit idee speelt bij meerdere aannemers en zal de komende tijd gezien de milieueisen een steeds grotere rol gaan spelen in Nederland.

Deze maatregelen zullen worden besproken in het managementoverleg en waar mogelijk worden meegenomen in het reductieplan.

5.4 Begroting

Hieronder wordt de begroting beschreven voor het jaar 2021:

INITIATIEF	TYPE BIJDRAGE	JAARLIJKS BEDRAG	BEWIJSLAST
Stichting Nederland CO₂ Neutraal	Uren, contributie	€ 2.367,-	Notulen, presentielijst, Huiswerk
TOTALE KOSTEN		€ 2.367,-	

Tabel 8: Begroting 2021 voor sector- en keteninitiatieven

Bovenstaande deelnames worden jaarlijks geëvalueerd en besproken in de directiebeoordeling. Tevens wordt hierbij het jaarlijkse budget geaccordeerd.

5.5 Reductieprogramma's

Ko Hartog draagt publiekelijk haar streven naar CO₂ reductie uit, door de volgende reductieprogramma's te onderschrijven:

De Nederlandse Klimaatcoalitie, met als doelstelling om in 2050 klimaatneutraal te opereren
Nederland CO₂ Neutraal, met als doelstelling 20% reductie in 2020

Klimaatakkoord 2019

De Nederlandse overheid wil klimaatverandering tegengaan en stelt daarom het doel dat Nederland in 2030 49% minder CO₂ uitstoot ten opzichte van 1990. Om deze doelstelling te realiseren, heeft het kabinet het pakket aan maatregelen voor het Klimaatakkoord vastgesteld. Deze "klimaatmaatregelen" hebben impact op alle Nederlanders, dus ook op ons en de manier waarop we aanbesteden. Dat komt tot uiting in de volgende sub-doelstellingen:

- De wetgeving is gericht op zero emissie voor alle bouwplaatsen in 2026. Dit geldt zowel voor eigen materieel als voor aanbestedingen.
- We moeten streven naar een klimaatneutrale en circulaire GWW in 2030.
- In 2030 moet het percentage broeikasgassen met 49% gedaald zijn t.o.v. 1990.

Zero Emissie Stadsdistributie

Grote steden voeren per 1 januari 2025 een zero-emissiezone in. Binnen deze zone mag het transport van goederen en materieel uitsluitend met emissieloze voertuigen worden uitgevoerd.

Landelijk is een overeenkomst bereikt over het toelatings- en overgangsregime voor zero emissie bestel en vrachtauto's. Dit houdt in dat:

- Alle nieuwe voertuigen die na 1 januari 2025 op kenteken worden gezet, zero-emissie moeten zijn om toegelaten te worden tot de zero emissie zone.
- Vanaf 1 januari 2030 alle bestel- en vrachtauto's zero emissie moeten zijn om toegelaten te worden.

Daarnaast is er een overgangsregeling voor vracht- en bestelauto's afgesproken. Toegang tot de zero emissie zone voor stadslogistiek hebben:

- Euro VI-vrachtwagens die op 1 januari 2025 maximaal 5 jaar oud zijn (bakwagens) respectievelijk maximaal 8 jaar oud zijn (trekker-opleggercombinatie) tot uiterlijk tot 1 januari 2030.
- Plug-in hybride vrachtauto's tijdelijk, tot 1 januari 2030, alleen als zij aantoonbaar en handhaafbaar emissieloos rijden.
- Euro 5 bestelauto's tot 1 januari 2027.
- Euro 6 bestelauto's tot 1 januari 2028.

Vanaf het moment dat de ZES zone van kracht is, ondersteund door een verkeersbesluit, dient elke opdrachtnemer zich hier aan te houden.

Bijlage A | Inventarisatie sector- en keteninitiatieven

In onderstaande lijst staan relevante initiatieven die bekend zijn binnen de branche van Ko Hartog. Deze inventarisatie van initiatieven wordt ook ieder jaar in de directiebeoordeling besproken.

SECTOR- EN KETENINITIATIEVEN OMTRENT CO₂-REDUCTIE	
Sector- en keteninitiatieven omtrent CO₂ reductie	Waarom is het initiatief wel/niet interessant voor Ko Hartog?
Nederland CO₂ Neutraal Werken aan CO₂-reductie kan ook leuk zijn! Dat is de boodschap die de oprichters van het initiatief Nederland CO₂ Neutraal haar deelnemers wil meegeven. Het doel achter het initiatief is het actief informeren en betrekken van bedrijven bij de verschillende mogelijkheden om CO₂-reductie te bewerkstelligen. Dit wordt niet alleen gerealiseerd door het verstrekken van informatie, maar ook door het organiseren van bijeenkomsten en deelname in werkgroepen.	Ko Hartog is lid van dit initiatief en neemt deel aan een werkgroep over Brandstofverbruik Transport
Co2ntdown Een gezamenlijk initiatief van Stichting Urgenda en Ecofys. De Co2ntdown gaat de kloof dichten die er voor Nederland nog zit tussen 'business as usual' en maximaal 2 graden opwarming van de aarde. Het doel van de Co2ntdown is om een reductie te bewerkstelligen van de Nederlandse CO₂ emissie van 20 miljoen ton tussen januari 2013 en januari 2020. Daarbij verbindt de Co2ntdown een groep van leidende organisaties die samen CO₂ emissies reduceren. Biedt de Co2ntdown organisaties hiervoor een handelingsperspectief via 10 concrete en haalbare doelen. Maakt de Co2ntdown resultaten meetbaar, de bijdrages concreet en zichtbaar en monitort de Co2ntdown de vordering.	Ko Hartog wil graag voorloper zijn op het gebied van CO₂-reductie om de doelstellingen van overheid te kunnen realiseren.
Lean and Green Lean and Green is een stimuleringsprogramma voor bedrijven en overheid dat wordt uitgevoerd door Connekt. Het stimuleert organisaties om te groeien naar een hoger duurzaamheidsniveau, door maatregelen te nemen die niet alleen kostenbesparing opleveren, maar gelijktijdig milieubelasting reduceren.	Ko Hartog wil graag voorloper zijn op het gebied van CO₂-reductie om de doelstellingen van overheid te kunnen realiseren.
Nederland Bereikbaar Dit platform wil door medewerking van zoveel mogelijk bedrijven de mobiliteitsproblemen oplossen en daarmee de dagelijkse CO₂-uitstoot van de mobiliteit sector reduceren.	Ko Hartog wil graag voorloper zijn op het gebied van CO₂-reductie om de doelstellingen van overheid te kunnen realiseren.
Sturen op CO₂ Door Cumela, brancheorganisatie voor ondernemers in groen, grond en infra. Uitwisseling van informatie en ideeën door o.a. workshops.	Ko Hartog is een GWW / Infra aannemer en kan hier zijn bijdrage aan leveren.
Platform Groene Netten Alle infrabeheerders (Enexis, Gasunie, Alliander, Stedin, TenneT, KPN en ProRail) hebben vanuit hun rol een duidelijke maatschappelijke verantwoordelijkheid. De verduurzaming van de samenleving is een uitdaging die uitstekend past binnen de activiteiten van de infrabeheerders. Wij kunnen de duurzame ontwikkeling vanuit de eigen ketenpositie gezamenlijk versnellen door bewust om te gaan met emissiereductie en de migratie naar circulair materiaalgebruik, in samenwerking met leveranciers, te versnellen. Gezien de grote collectieve impact van alle maatschappelijke infrabeheerders samen, draagt dit direct bij aan significant lagere CO₂-uitstoot in Nederland en de kanteling naar een circulaire economie.	Ko Hartog is een Enexis en Alliander erkende aannemer in wil dit d.m.v. verduurzaming ook in de toekomst blijven.

Duurzameleverancier.nl

Sectorinitiatief van Movares. Samen met andere marktpartijen uit de sector (van ingenieursbureaus tot aannemers) bouwt Movares aan een platform van partijen die hun leveranciers actief gaan ondersteunen in het opzetten en uitvoeren van een duurzame bedrijfsvoering. Te beginnen door van de belangrijkste leveranciers te vragen wat men al doet.

Dit is voor Ko Hartog een interessant initiatief als alternatief op de bijeenkomsten van NL-CO2-Neutraal. Ko Hartog kan deelnemen aan de bijeenkomsten en meewerken aan klankbord bijeenkomsten en Workshops.

Railforum Netwerk

Railforum bestaat sinds 1992 en is het onafhankelijke kennisnetwerk van ruim 85 bedrijven en organisaties die actief zijn in de brede railsector. Centraal in de vereniging staat het uitwisselen van kennis en ervaringen, om zo het maatschappelijk en economisch rendement van spoorvervoer te vergroten. Accent ligt op het versnellen van (proces) innovaties. Railforum biedt daarbij haar diensten aan en zorgt voor afstemming met andere sectoren, de politiek en wetenschap. Binnen Railforum is het kennisplatform Duurzaam Spoor opgezet. De Kenniskring Duurzaamheid formuleerde het volgende doel voor haar eerste project: Maak de CO2-voetafdruk van de volledige Nederlandse spoorketen inzichtelijk, zodat de spoorsector gezamenlijk gerichte CO2-reductiemaatregelen kan nemen om de CO2-uitstoot per reizigerskilometer tot een minimum te beperken (zie ook CO2 visie 2050, bij eis 5D).

Ko Hartog is ook deels actief in de rail-infra sector en kan haar ervaringen delen met dit forum.

Disclaimer & Colofon

Uitsluiting van juridische aansprakelijkheid

Hoewel de informatie in dit rapport afkomstig is van betrouwbare bronnen en exceptionele zorgvuldigheid is betracht tijdens het samenstellen van deze rapportage kunnen De Duurzame Adviseurs geen juridische aansprakelijkheid aanvaarden voor fouten, onnauwkeurigheden, ongeacht de oorzaak daarvan en voor schade als gevolg daarvan. De borging en uitvoering van de opgestelde beoogde doelen en maatregelen aanwezig in dit rapport liggen bij de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever. Voor het niet behalen van doelen en/of het onjuist aanleveren van data door de opdrachtgever, kunnen De Duurzame Adviseurs niet aansprakelijk worden gesteld.

In geen enkel geval zijn De Duurzame Adviseurs, haar eigenaren en/of medewerkers aansprakelijk ten aanzien van indirecte, immateriële of gevolgschade met inbegrip van gederfde winst of inkomsten en verlies van contracten of orders.

Bescherming intellectueel eigendom

Het auteursrecht op dit document berust bij De Duurzame Adviseurs of bij derden welke bij toestemming deze documentatie beschikbaar hebben gesteld aan Ko Hartog Elektrotechniek B.V. Vermenigvuldiging in wat voor vorm dan ook is alleen toegestaan door voorafgaande toestemming door De Duurzame Adviseurs.

Ondertekening

Kenmerk:	CO2-MANAGEMENTPLAN N3 2020
Datum:	14-12-2021
Versie:	1.0
Verantwoordelijke manager:	E.L.M. Dulmers

Handtekening autoriserende manager:

